

DELAVSKA ENOTNOST

LETNIK XI. St. 23

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE

LJUBLJANA, 30. maja 1952

NA XVI. PLENUMU CENTRALNEGA SVETA ZSJ SO RAZPRAVLJALI O POLOŽAJU ZAPOSLENIH ŽENA

Neguimo najlepšo značilnost naše demokracije

SKBR ZA ČLOVEKA

Dne 26. in 27. maja je bil v Beogradu XVI. plenum Centralnega sveta ZSJ. Razen članov plenuma so se ga udeležili še tovarišica Vida Tomšičeva, predsednica Centralnega sveta Antifašistične fronte žena, tovarišica Lidija Sentjerc in zastopnice organizacije AFŽ iz vseh republik. Na plenumu so razpravljali o nalogah sindikatov pri uvajanju novega plačnega sistema, o problemih zaposlenih žena, sprejeli so zaključni račun Centralnega sveta ZSJ za leto 1951 in razpravljali o nekaterih organizacijskih in finančnih vprašanjih.

Tovarišica Pepca Kardelj, članica Tajništva Centralnega sveta ZSJ, je podala poročilo o položaju zaposlenih žena. Iz poročila povzemamo najvažnejše misli.

Uvodoma je tovarišica Pepca Kardelj govorila o položaju žene v gospodarstvu v predprilski Jugoslaviji, prispevku žen v času narodnoosvobodilne vojne in mestu, ki so ga po osvoboditvi zavzele žene v našem gospodarstvu. Med drugim je omenila, da je sedaj v našem gospodarstvu zaposleno nad dvakrat več žena kot pred vojno; od skupnega števila ljudi, ki so v delovnem razmerju pa je po zadnjem popisu zaposlenih v gospodarstvu skoraj tretjina žena. Sedaj, ko je zmanjšano število uslužbencev v državni upravi in z novimi ukrepi v našem gospodarstvu, tudi ponekod v podjetjih, se je seveda število zaposlenih žena zmanjšalo. Od leta 1950. do 1951. je okrog 20% žena manj zaposlenih v gospodarstvu, Edinole v Sloveniji se je do začetka leta 1952. odnos med moško in žensko delovno silo nekoliko spremenil v korist žena. Tovarišica Pepca Kardelj je nadalje navedla, kakšno je razmerje med moško in žensko delovno silo v lahki industriji, kmetijstvu, obrti itd. Omenila je, da so doslej skoraj povsod zaposlevali žensko delovno silo brez kakršnega koli načrta in to čestokrat na takšno delovna mesta in v istokrat na takšno delovna mesta in v industrijske panoge, ki niso primerna za zaposlanje žena. Ponavadi tam tudi žene nimajo dovolj možnosti, da bi dosegle neko večjo kvalifikacijo. V glavnem so žene zaposlene kot nekvalificirana delovna sila.

SINDIKALNE PODRUŽNICE SO PREMALO STORILE, DA BI SE OLAJŠAL POLOŽAJ ŽENE V GOSPODARSTVU IN DRUŽBENEM ŽIVLJENJU SPLOH

Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije je dal sindikalnim organizacijam še številna navodila o delu z ženami in o skrbi za žene, ki so v delovnem razmerju. Da pa bi ugotovili, v kakšnem položaju so žene, ki so zaposlene v gospodarstvu, je v marcu mesecu letošnjega leta organiziral anketno v 139 podjetjih in 13 zdravstvenih ustanovah. Anketa je bila izvedena v najvažnejših industrijskih centrih in industrijskih panogah vseh republikah. Razen v anketiranih podjetjih, ki zaposlujejo čez 23.000 žena, je individualne anketne liste izpolnilo 7450 žena. Anketa je pokazala, da so sindikalne podružnice premalo storile, da bi se položaj žene v gospodarstvu in njen položaj v družbenem življenju olajšali, ter da bi s tem sindikalne organizacije izpolnile glavno nalogo, to je skrb za človeka.

Uredba o prepovedi zaposlevanja žena in mladine na določenih mestih točno določa kje žene ne smejo delati, katero delo je škodljivo njim samim ali zdravju naščaja. Vendar uredbo marsikje prezejo in tudi danes ne pogledajo, na kakšnem delovnem mestu delajo žene. Dostikrat delajo žene-matere poleg in pozimi v dežju, na snegu, pri težkih delih, kakor je razkladanje premoga, železa ali žamota, ali delajo celo kot kurjači, kakor je to primer v železarni Štore. Razen tega, da delajo na takšnih težkih delovnih mestih, tudi nimajo dostikrat potrebnih zaščitnih sredstev. Istočasno pa so še vedno na lažjih delovnih mestih zaposleni moški.

Prav sedaj, ko podjetja zaradi novih gospodarskih razmer zmanjšujejo delovno silo, bi morale sindikalne podružnice reševati tudi vsa ta vprašanja. Toda le prečestokrat se dogaja, da podjetja odpuščajo žene, čeprav imajo takšna delovna mesta, kjer bi žene prav lahko nadomestile moške. Podjetja odpuščajo žene, ki imajo 20 ali tudi več let delovne dobe za seboj, žene, ki same vzdržujejo otroke itd. Sindikalne organizacije bi morale zaostriiti boj proti vsem takšnim pojavom,

VI. kongres KPJ bo 19. oktobra v Zagrebu

Dne 27. maja je bil v Beogradu V. plenum CK KPJ, ki je med drugim sklenil, da se skliče VI. kongres KPJ za 19. oktober 1952 v Zagrebu. Kongres bo imel naslednji dnevni red: poročilo o delu in analiza dobe od V. do VI. kongresa (referent tov. Josip Broz-Tito); spremembe in dopolnitve statuta KPJ; poročilo revizijske komisije; volitve CK KPJ in drugih organov. Plenum je izvolil potrebne komisije za pripravo kongresa.

ki so vse prej kakor socialistični in ki težijo za tem, da bi žena prišla zopet v podrejen položaj, kakor je bila pred vojno.

POSKRBIMO, DA BODO ŽENE DOBILE POTREBNO STROKOVNO IZOBRAZBO

Po podatkih, ki jih je navedla tovarišica Kardelj, je videti, da v podjetjih premalo skrbijo za strokovno usposabljanje ženske delovne sile. V vseh podjetjih, kjer je bila izvedena anketa, je v zadnjih treh letih dobilo zvanje kvalificiranega delavca 8517 moških, isto zvanje pa le 2266 žen, čeprav v teh podjetjih predstavljajo žene skoraj polovico zaposlene delovne sile. Ze ti skopi podatki nam kažejo, da je potrebno v vseh podjetjih ugotoviti delovna mesta, na katerih lahko delajo žene in kjer imajo tudi možnosti za nadaljnji strokovni razvoj. S tem ni mišljeno, da je treba ženo usposobiti za vsa delovna mesta, marveč le za tista, ki odgovarjajo njeni telesni moči in njeni materinski dolžnosti. Takšna delovna mesta brez nadaljnega lahko najdemo v trgovini, gostinstvu, bolnicah, tekstilni in prehranbeni industriji, obrti itd.

Anketa je tudi pokazala precejšnje razlike v zaslužkih med moško in žensko delovno silo. Te razlike v zaslužkih nas opozarjajo na dva pojave. To je, da žena čestokrat ni tako produktivna kot moški, ker pride že izmučena na delo zaradi poslov v gospodinjstvu in da so žene dostikrat zaposlene na takšnih delovnih mestih, kjer zaradi svoje fizične konstrukcije ne morejo izpolniti norm ali akordov, ki so v glavnem prilagojeni za moško delovno silo. Te razlike pa imajo prav gotov tudi svoj izvor v premajhni skrbi za strokovni dvig žena.

ZAŠČITA ŽENA NA DELOVNIH MESTIH NE SME OSTATI SAMO NA PAPIRJU

Skrb naše ljudske oblasti, da bi bila žena, ki je v delovnem razmerju, zaščiten, je razvidna iz vseh dosedanjih uredb in predpisov, predvsem uredb o zaščiti nosečih žena in doječih mater, o snovanju otroških jasl in vrtec in o prepovedi zaposlevanja žena in mladine na določenih delih. Toda čeprav imamo tako napredno delovno zakonodajo, je še vendar vrsta pojavov, ki nas opozarjajo, da ne skrbimo dovolj za zaščito žena in predpise ne izpolnjujemo v celoti.

Anketa je pokazala, da od skupnega števila zaposlenih bolega 42% delavcev in delavk in od tega 36,9% žena. Med bolehaajočimi je torej sorazmerno največ žena. Njihovo zdravstveno stanje je torej slabše od moških.

Največje število žena bolega zaradi tuberkuloze, srčnih bolezni, revmatizma, razširjenja žil, posebno pa zaradi ženskih bolezni. Tj podatki nam kažejo, da pogoj na delovnih mestih še vedno niso takšni, da bi bilo obolenj manj. Eden od osnovnih vzrokov, da delavke tako

zelo bolehaajo, je težko fizično delo, delo v prašnih prostorih, kuhanje surovin brez zaščitnih sredstev itd.

Sindikalne organizacije, kakor tudi organi inšpekcije dela bi morale temu posvečati več pažnje, ker je skrb za človeka njihova osnovna naloga. Skrb za zdravstvene pogoje na delovnih mestih pa je pri ženah še toliko bolj potrebna, ker je tu posredi vprašanje zdravja naših ženamater in zdravja našega zaroda sploh. Sindikalne podružnice naj zahtevajo od uprav podjetij vsa potrebna higiensko-tehnična zaščitna sredstva, da se zmanjša število obolenj, delavce pa naj opozarjajo na uporabo zaščitnih sredstev in jih seznanjajo s higiensko-tehničnimi predpisi.

SINDIKALNE PODRUŽNICE SO DOLŽNE SKRBE TI TUDI ZA ZDRAVLJENJE SVOJIH ČLANOV

V podjetjih in ustanovah, kjer je bila izvedena anketa, se je pokazalo tudi, da zdravstvena služba socialnega zavarovanja ni povsem zadovoljiva. Organizacija zdravstvene službe ne odgovarja zdravstvenemu stanju zavarovancev in zato dostikrat tudi ne nudi dovolj pomoči obolelim delavcem in delavkam. Številna večja podjetja nimajo svojih ambulant in oboleli zavarovanci morajo iskati zdravniško pomoč dostikrat v oddaljenem mestu. Razen tega so zdravniki preobremenjeni z velikim številom pacientov, pregled zavarovancev pa je le prevečkrat pomanjkljiv.

Sindikalne organizacije so dolžne skrbeti tudi za zdravje in zdravljenje svojih članov in jim omogočiti čim boljše zdravniško pomoč. Ostro naj grajajo vse nepravilnosti zdravnikov ali podjetij in bolnikov-simulantov, ki hočejo naše socialno zavarovanje izkoristiti.

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Lepo in pristrčno smo proslavili obletnico rojstva našega ljubljenelega voditelja

Ne vem, če je še kje na svetu ljudstvo, ki bi tako ljubilo svojega voditelja, kot mi ljubimo našega maršala Tita. Za nas je Tito pristrčen delavski tovariš in dober učitelj, saj nas ob vsakem trenutku uči, kako naj ljubimo svoj razred, svoje ljudstvo, svojo domovino. Za nas je Tito legendarni vodja iz predvojnih časov in Narodnoosvobodilne borbe. Ze samo njegovo ime je bodrilo srca naših borcev in vzbujalo strah sovražniku. Za nas je Tito najboljši sin naših narodov, saj je žrtvoval vse, vse svoje življenje, samega sebe za našo srečo in blaginjo. Je kot Gorkijev mladenič Danko, ki je iztrgal iz prsi svoje srce in posvetil tavajočemu ljudstvu na poti v temnem gozdu.

Ni na svetu darila, ki bi mu ga lahko darovali za njegovo 60-letnico, ter se s

tem vsaj malo oddolžili za vse, kar nam je dal. Zato smo ob tem prazniku dejali v svojih srcih: — Radi te imamo, tovariš Tito, tako, da sploh ne moremo povedati; radi imamo našo Partijo, ki jo ti vodiš in pripravljena smo na še večje žrtve za zgraditev boljšega življenja in za ohranjanje naše neodvisnosti. In tega darila je bil naš Tito najbolj vesel.

Res, prav lepo smo proslavili rojstni dan našega Maršala. Po cestah, ob mejah, po morju in rekah, smo mu s štafetami poslali svoje pozdrave. V Beogradu je sprejelo nosilce štafetnih palic nad 100.000 Beograječanov, ki so še poslednjikrat naročili svojim predstavnikom, naj v njihovem imenu najlepše pozdravijo Maršala. Maršal Tito se je nosilec štafete za vse čestitke pristrčno

zahvalil. Izredno vesel pa je bil, ko je sprejel pismo svojih najbližjih tovarišev Kardelja, Rankoviča in Djilasa, ki so mu čestitali v imenu Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije. Nato je sprejel Maršal predstavnike delovnih kolektivov, med katerimi jih je bilo mnogo tudi iz Slovenije. Prav lepo mu je čestital k obletnici rojstva delavec iz Titana, — tovarne, v kateri je delal Josip Broz pred 40 leti. Obiskali so ga tudi predstavniki najvišjih organov oblasti, znanstvenih ustanov, množičnih organizacij in Armade.

V čestitki Zveze sindikatov Jugoslavije je v imenu našega delavskega razreda poudarjeno, da ni sile, ki bi mogla naš delavski razred odvrniti od Titove poti, kar je poročstvo, da bo Jugoslavija dosegla, kar še ni dosegla nobena država v zgodovini — zgraditev resnične socialistične družbe.

Naši delovni ljudje pa so 60. obletnico rojstva svojega voditelja proslavili tudi z množičnimi proslavami, akademijami, zbori in tekmovalji. 25. maj je bil pregled naših borbenih sil, zakletev naših narodov, da ne bomo nikdar odstopili od svoje začrtane poti.

Na hiši v Trdinovi ulici šte. 8, kjer se je Josip Broz dalj časa zadržal pri Ani Zihelovi in kjer je bila IV. državna partijska konferenca, ki je položila temelje Komunistični partiji Slovenije, je Mestni komitet KPS odkril spominsko ploščo. Spominsko ploščo so odkrili tudi v Tacnu, v hiši, kjer je bila junija meseca 1939. leta pod vodstvom tovariša Tita Vsedržavna partijska konferenca. V mariborski kaznilnici, kjer je bil tovariš Tito zaradi svojega revolucionarnega dela zaprt dve leti in pol, so tudi odkrili spominsko ploščo.

Tudi v tovarni »Titan« v Kamniku, kjer je delal tovariš Broz 1911. leta kot kovinarski delavec, so odkrili ploščo v spomin na dneve, ki so jih preživeli z njim kamniški delavci. Jeseniški železarji so priredili slavnostno akademijo. Prav tako lepo, pristrčno in svečano so proslavili rojstni dan našega Maršala delovni ljudje vse naše domovine. Lahko rečemo, da ni kraja, kjer ne bi tega dne javno izjavili svojo ljubezen do maršala Tita.

Naš Tito je sprejel tudi pozdravno pismo voditeljev španskih socialistov, v katerem le-ti pozdravljajo našega Maršala kot edinega doslednega borca za pravice proletariata na svetu.

60. rojstni dan maršala Tita pa so pozdravili tudi napredni delavci vsega sveta. Socialistični in drugi napredni listi prinašajo na vidnih mestih fotografije našega Tita in članke, v katerih pišejo z veliko naklonenostjo o herojskih delih voditelja jugoslovanskih narodov.

Res, lepo in dostojno smo proslavili obletnico rojstva svojega ljubljenelega voditelja. Z vsem svojim delavskim srcem smo bili ta dan z njim in vse naše želje so se zlele v eno samo veliko željo. — Živi nam še mnogo let!

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je v imenu slovenskih delavcev poklonil maršalu Titu za njegov 60. rojstni dan kip, ki predstavlja izobraženca in delavca

Že pred 28. leti je fašizem občutil našo trdo delavsko pest

Mussolinijeve fašistične horde so zaozele Rim. Iz palače rimskega parlamenta je pozival glas vseitalijanskega Duceja na krvav boj proti delavskemu gibanju. Fašistični hlapci so se izkazali vredni svojega voditelja. Ropali so po deželi, pretepali delavce, zapirali in ubijali delavske voditelje. Buržoazija, kapitalisti, škofje in papež so blagoslovljali Duceja — svojega rešitelja. Boljšega si niso mogli izbrati za uničevalca delavskega gibanja.

Tedaj pa so se zbrali v Beogradu — glavnem mestu naše države — ječe narodov — države — mačehe delovnega ljudstva, voditelji buržoazije in tožili nad božjo usodo, ki jim ni naklonila te milosti, da bi bil tudi v Jugoslaviji rojen Mussolini. Zavidali so italijanski buržoaziji, obenem pa se učili od nje, kako se lahko najhitreje prisili »hlapce« k pokorščini. Zato so ustvarili Orjuno.

Jugoslovanska buržoazija se je pri ustanavljanju Orjune prvenstveno naslonila na malomeščanske plasti, ki so bile nezadovoljne z režimom in gospodarskimi razmerami v državi. S hinavskimi parolami za osvoboditev slovenske Primorske in Koroške si je pridobila precejšen del slovenske mladine, ki je prbežala iz teh pokrajin. Tako nastala Orjuna je dobila nalogo, da z nastiljem izvaja politiko velikosrbske buržoazije in Orjunaši so izkoristili vsako priliko za napad na delavce.

Črne uniforme, mrtaške glave na kapah, težke pištole za pasom, napadi na Delavske domove, dijanje nad osem, kar je bilo delavskega, razbijanje po delavskih stanovanjih, grožnje in pretepanje, vse to so bile odlike Orjunašev. To njihovo zločinsko delovanje pa je bilo nezakazano, saj je bil Svoezar Pribičević — eden izmed naj-

važnejših predstavnikov jugoslovanske vlade, glavni zaščitnik in ustanovitelj Orjune.

V letu 1923 si je Orjuna postavila nalogo uničiti »ljubljsko komunistič-

beležen v zgodovini slovenskega delavskega gibanja. Orjunaši so pripeljali svoje člane iz oseh krajev Slovenije, se razkazovali po delavskih Trbovljah v svojih črni uniformah, psovali in grozili delavcem.

Revolucionarno delavstvo se je združeno okrog Partije in SKOJ-a dobro pripravilo na ta odločilen boj. Prišlo je do spopada, pri katerem so padli trije Orjunaši in 5 delavcev, ki so bili osti, razen rudarja Franca Fakina, ubiti na mestu spopada. Ranjenih pa je bilo okrog 40 protifašistov. Fakina so Orjunaši dobili po spopadu iz rok orožnikov, ga zverinsko mučili in končno v občinskem kamnolomu ustrelili. Toda mera še ni bila polna. Njihovi gospodarji so zahtevali še več. Zato so se Orjunaši kot rulja poklicnih razbijalcev in požigalcev razlili po Trbovljah, zažgali delavski dom in razbili več delavskih stanovanj.

Glavni o zločinih Orjune v Trbovljah so se hitro razširili med vse slovensko pobovalstvo. Vsi pošteni Slovenci so bili v svojih srcih z delavci in enotna fronta proti Orjuni se je še bolj okrepla.

Trboveljski rudarji so 1. junija 1924 zadali Orjuni smrtni udarec. Gnev nam pravi fašizem je bil od tega dne med našimi ljudmi tako močan, da se Orjunaši niso več upali jaono nastopiti.

Pri tem svojem proem srečanju s fašizmom so trboveljski rudarji postavili zgodovinsko barikado ter jo obili s svojo krvjo tudi za druge. Predosem so jo postavili za vse teptane in izkoristane, pa tudi za one, ki so zlo samo občutili, a se niso znali boriti proti nje-mu. Barikada trboveljskih rudarjev je mnogim odprla oči, da so spoznali komuniste kot svoje edine zaščitnike pred fašističnim nasiljem.

Rudar Franc Fakin, ki je bil mučen in ubit ob pohodu Orjunašev na Trbovlje

Nekaj kritičnih pripomb o letošnjih občnih zborih

Vsi vemo, da občni zbori ne morejo biti formalistični, saj tu poslušamo poročila o delu in izvolimo nov odbor. Po vsaj svoji vsebini morajo nuditi občni zbori bogat pregled dela in napotila za nadaljnje delo.

V tem pogledu pa so kljub razveseljenemu napredku, še precejšnje pomanjkljivosti.

PREVELIKA NAGLICA JE SKODLJIVA

Vzporedno z družbenim razvojem v naši državi, ki dobiva vedno večji izraz v demokratizaciji, tako v gospodarstvu in oblasti sploh, naraščajo tudi naloge sindikatov. To velja še prav posebej za področje industrije, kjer je nad 100 podružnic in več tisoč članov. Izraz širokega udejstvovanja morajo biti nujno tudi občni zbori sindikalnih svetov. Pri tem imajo odgovorne naloge tako odbori sindikalnih svetov, ki dajejo pregled dela, kakor tudi delegati, ki ne morejo biti le opazovalci, ki komaj čakajo volitve, da bi lahko odšli domov.

Ce ugotovljamo, kakšni so občni zbori sindikalnih svetov, tedaj bomo o marsikaterem lahko rekli, da je bil posebno proti koncu izveden v preveliki naglici. Občni zbori tudi večjih sindikalnih svetov se začnejo običajno okrog pol devete ure, končajo pa se ob 14. uri. Sem je še vstet odmor, ki traja skoraj pol ure. V ostalem času poslušamo poročila odbornikov, poročila komisij in če k temu prištetemo še čas, ki ga zahtevajo volitve ter pozdravne govore raznih zastopnikov, tedaj ostane prav malo časa za razpravo. Tako je bilo letos mnogokje in s tem seveda ne moremo biti zadovoljni. Sodelovanje navzočih je prav tako važno, kakor dobro poročilo. Kako naj pride do izraza mišljenje članstva, kritika dela, izkušnje in nasveti delegatov, če na primer od več kot 100 delegatov razpravlja samo osem. Zaradi kratke odmerjenega časa za razpravo seveda zamudimo marsikaj važnega, kar bi koristno vplivalo na naše delo.

V bodoče moramo gledati, da bodo občni zbori v tem pogledu bolj plodni. To bomo dosegli predvsem s tem, da bodo posebno v večjih krajih daljši, ali pa bodo morali odbori vnaprej pripraviti poročila. Slednje bi bilo najbolje, saj bi delegati dobili s tem tudi snov za razpravo, shranjeno pa bi bilo tudi poročilo, s katerim bi se mogli seznaniti izvršni odbori podružnic in tudi članstvo.

Poročila so bila letos na splošno prav dobra. Toda kaj imajo delegati in tudi člani sindikatov od dobrega poročila, ki je bilo podano na občnem zboru KSS v Mariboru, kjer so v poročilu obravnavali razen smernic za politično in gospodarsko delo tudi zdravstveno stanje, pravašnja delovne discipline, neresč in podobno. Delegati pač poslušajo poročila, vendar si težko vse zapomnijo, posebno kadar gre za številke in po-

dobno. To je še toliko slabše, ker le malo kdo zapiše pomembnejšo vsebino poročila. Prav isto velja za blagajniško poročilo, ki mora biti izobeseno po podružnicah. Delegati na občnem zboru sindikalnega sveta navadno samo bežno spremljajo poročilo o finančnem poslovanju. Zato tudi običajno ni nobenih pripomb, čeprav gre v tem primeru za denarna sredstva članov sindikatov.

POLITIČNA VSEBINA OBČNIH ZBOROV

Čeprav imajo poročila politični uvod, s tem se nismo zadostili politični vsebini občnih zborov. Razen tega gre namreč še za to, da na občnem zboru, ko so zastopane vse podružnice, obravnavamo politična vprašanja tudi s posebnim poudarkom na dotični kraj. Ugotavljati je treba slabosti in politična nasprotja, ki se lahko prav po svoje razvijajo v posameznih krajih in sveto, če se to obravnava na občnem zboru vseh sindikatov. V Slovenji Gradcu so v razpravi govorili o svojevrstnem načinu manifestiranja reakcije, ki je prišlo do izraza ob Veliki noči in to pri nekaterih okoliških kmetih. Taki in podobni izpadi, ki so včasih na zunaj dokaj zakriti, so tako važni, da delavstvo ne sme mimo tega, najmanj pa, da ostanejo naša vodstva brezbrizna do takih vprašanj.

V tem pogledu ne obravnavamo politična vprašanja dovolj obširno. Nanje nas večkrat opozarjajo le predstavniki komiteja, manj pa sindikalni odborniki, ki jim ne moremo odrekniti zavednosti, pač pa nehoti zapostavljajo domače politične razmere, ki jih lahko čestokrat tudi prav učinkovito navežemo na politična vprašanja v svetu.

PREMALO JE KRITIKE

Kritike pravzaprav sploh ni in tudi ta ugotovitev ni nova. Pomanjkljivost je

Razširjena je ugodnost nedeljskih povratnih kart

Kakor so bili delovni kolektivi veseli ob sporočilu, da železnica ponovno uvaja nedeljske povratne karte, tako so bili mnogi presenečeni, ko so zvedeli, da je samo na 14 postajah mogoče izkoristiti to ugodnost. Pravega razloga res ni, da ne bi vsi delavci in uslužbenci imeli te ugodnosti.

Republiški svet ZS Slovenije je pričel mnogo predlogov sindikalnih podružnic ter okrajnih in krajevnih svetov ter predlagal direkciji JDZ v Ljubljani in v Beograd sledeči predlog:

1. Pravico kupovanja nedeljskih povratnih kart s 50% popustom naj imajo vsi delavci, nameščenci in upokojeanci ter njihovi svojci, kateri so dobili legitimacije P 50 in P 51 za popust za letni dopust.

Ako pa se to ne osvoji, 2. da se razširi število postaj, kjer se bo lahko kupovalo nedeljske povrat-

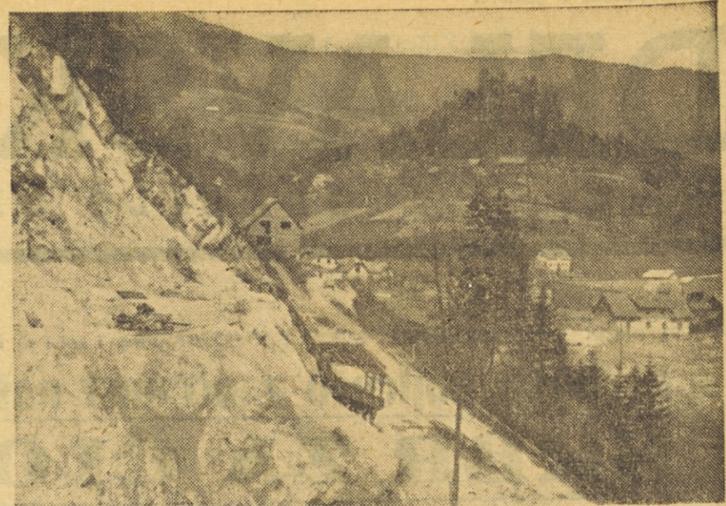
ne karte. Dodan je bil predlog še za 75 novih postaj.

Ako bo osvojen prvi predlog, je kontrola z legitimacijami pri blagajni in v vlakih zelo zamudna, pri tem pa so možne tudi razne zlorabe. Mi predlagamo, da se vsakomur, ki bi legitimacijo P 50 in P 51 komur koli posodil in se podatki ne bi ujeli, ta legitimacija takoj odvzame. V Sloveniji je skoro 53% od vsega prebivalstva delavec, nameščencev in upokojecev ter njihovih svojcev in predvsem tem je namenjen nedeljski popust s povratnimi kartami. Tudi v tem je specifičnost Slovenije, da skoro nimamo vasi, kjer ne bi bilo vsaj nekaj delavcev, pred vsem pa ni takih železniških postaj. Ako je vsem, ki imajo izkaznico JDZ (P 50 in P 52) znižan popust od 50% na 25%, razen za letni dopust, potem je že pravično, da dobijo vsi tudi ugodnost nedeljskih povratnih kart. To pa ni samo ugodnost za koristnike nedeljskih povratnih kart, pač pa tudi za rentabilnost samih železniških kolektivov. Priprani smo, da bodo JDZ iz teh razlogov v prihodnosti razširile ugodnost nedeljskih povratnih kart na vse postaje in na vse prebivalstvo.

Za sedaj je že v načelu osvojen predlog razširitve postaj, kjer se bo ugodnost nedeljskih kart uvedla. Med temi so vse postaje, kjer je sedež OLO, med drugimi tudi Litija, Zagorje, Laško, Senovo, Tezno, Studenci, Ruše, Velenje, Prevalje, Jarše, Crnuče, Duplica, Vrhnika, Divača, Ajdovščina, Medvedo, Lesce, Mojstrana itd. Skupno 75 postaj.

SINDIKALNE ORGANIZACIJE RUDARJEV so zanemarije vzgojo člansva

V nedeljo 18. maja so se v Trbovljah zbrali delegati rudarjev Slovenije na svoj osmi letni občni zbor. Predsedstvo Republiškega odbora rudarjev je pred občnim zborom razposlalo vsem podružnicam na razpravo svoje poročilo o delu in finančnem poslovanju, tako da bi delegati na občnem zboru izražali mnenja svoje podružnice o delu in poslovanju Republiškega odbora. Zato so delegati po otvoritvi takoj prešli na razpravo. Iz razprave se je predvsem videlo, da so rudarske podružnice dobro vršile svoje naloge, toda bile so preveč usmer-

Občinski kamnolom v Trbovljah, kjer so ustrelili Orjunaši Franca Fakina. Mesto ustrelitve je označeno s X

jene le na proizvodna vprašanja in ekonomske probleme, zanemarije pa so važno nalogo — vzgojo člansva. Slabo delo odborov podružnice je vzrok, da sicer zavedni in revolucionarni rudarji vendar niso dovolj široko spoznani z našo splošno stvarnostjo in napredkom ter z mednarodnim delavskim gibanjem. Izrečeno je bilo dokaj kritično, da se odborniki na sestanke slabo pripravljajo, da tudi sami ne poznajo vedno širših družbenih vprašanj, nalog in problemov, ter zato vedno obravnavajo ozko rudniška vprašanja, kar prav gotovo oži udejstvovanje rudarjev na področju lokalnega in komunalnega gospodarstva in upravljanja tam, kjer on živi in stanuje. Posebej pa so bili grajani tisti tovariši, ki so po vojni obiskovali razne sindikalne šole, sedaj pa kljub vsem sposobnostim podružnicam in članstvu ne nudijo dovolj pomoči. Ti ponavadi ne delajo v odboru in ne pripravljajo predavanj. Podružnice naj take tovariše pokličejo na sejo odbora, pa se z njimi tovariško pogovorijo.

Odbori so tudi organizacijska vprašanja zanemarijali. Novih neorganiziranih rudarjev nihče ne vključuje v sindikat, blagajniki slabo pobirajo članarino, komisije ne proučujejo resnejših problemov, seje so površne in odborniki ne pripravljajo za vsa tekoča in važna vprašanja članskih sestankov in diskusijskih večerov. Posledica vsega tega je, da članstvo ni seznanjeno o važnih dogodkih, v raznih odborih in komisijah pa odborniki postavljajo svoje mišljenje, namesto da bi k vsem problemom iskali stališče članov. Ker je v podružnicah malo naročnikov »Delavske enotnosti« in »Sindikatov« ter drugega sindikalnega tiska, so te napake gotovo še težje.

Seveda pa so delegati obravnavali tudi tekoča dnevna gospodarska vprašanja, zlasti izdelavo tarifnih pravilnikov, postavljanja delovnih norm in akordov, delovne sile, tehnične higienske zaščite delavcev, socialnega zavarovanja, novih delovnih knjžic, vse s posebnim poudarkom na delavsko upravljanje. Resnica je, da so plače rudarjev z ozirom na težavnost stalnega podzemnega dela (vročina, voda, slab zrak, teža dela, življenjska nevarnost) višje, vedeti pa je treba, da za tiste, ki jih ta posebnost dela ne zadene, niso upravi-

čene, zlasti ne za pisarne, delavnice, garaže itd., ker zanje pogoji dela niso prav nič drugačni kot v sosednem podjetju. Tu pri teh vprašanjih pa jamski rudarji niso bili dovolj delovni in pozorni.

Posebej so obravnavali vprašanje deputnega premoaga. Ta premog mora rudnik plačati iz plačnega fonda ter je vprašanje ali naj rudarji še naprej prejemajo premog kot deputat, ali naj dobio več plače in premog, ki ga da rudnik, potem sami plačajo. Pravilno je, da dobi vsak zaposlen enako količino premoaga ne glede na to ali je samski ali poročen, ker je to pač del plačnega fonda. Tistim, ki premoaga ne vzamejo, je dolžno podjetje izplačati protivrednost v denarju. Le tako ne bo nihče izkoriščen iz skupnega fonda plač. O tem naj se podružnice pogovorijo z delavci.

Govorili so še o pokojninah, rentah, če kdo poklicno obnemo, o skrajšanju delovne dobe za penzijo itd. Občni zbor je zadolžil novo predsedstvo Republiškega odbora rudarjev, da rešuje sprejete sklope.

Slovenski rudarji, ki bodo letos dosegli 7% večjo proizvodnjo in bodo ustvarili nad 8 milijard narodnega dohodka, tudi stalno z delom dokazujejo svojo zrelost in predanost socialističnemu napredku. Dobra sindikalna organizacija s politično in ideološko razgledanimi odborniki, bi rudarjem morala dati več pomoči in vzgoje, da bodo postali v svoji okolici — v komunalni upravi, v občini — res revolucionarni in odločujoči faktor.

Uspehi in pomanjkljivosti delavskih svetov v živilski industriji

Delavski sveti v podjetjih živilske in tobačne industrije Slovenije so lani brez dvoma dosegli precejšnje uspehe. Skrbeli so za dvig proizvodnje, utrditev delovne discipline, boljše organizacijo dela, razpravljali so o bilancah, investicijah, finančnem poslovanju itd. Tako so ugotovili na občnem zboru Republiškega odbora sindikata delavcev in uslužbencev živilske in tobačne industrije Slovenije. Vendar so k tej ugotovitvi dodali še to, da bodo morali letos delavski sveti izboljšati svoje delo. Še bolj bodo morali skrbeti za donostnost svojih podjetij in odpraviti marsikakšno pomanjkljivost, ki je lani zavirala boljše delo.

Uspehi bi bili lahko večji, če bi se za upravljanje podjetja zanimali prav vsi člani delavskega sveta in tudi vsi ostali delavci. V nekaterih podjetjih so delavski sveti prepuščali upravljanje strokovnjakom in direktorjem. Tj so sicer ponekod zavzemali pravilno stališče pri reševanju gospodarskih nalog, vendar upravljanje gospodarstva odslej ni več zaupano posamezniku, temveč kolektivu kot celoti oziroma delavskemu svetu. Tudi to se je zgodilo, da so ponekod člani delavskega sveta reševali gospodarske naloge preveč strokovnjaško, ozko in popolnoma ločeno od našega splošnega gospodarskega položaja. Zasedanja bi bila lahko marsikje boljše, če bi se člani delavskih svetov nanj bolj pripravljali in če ne bi imeli vodilno besedo na zasedanjih tudi vodilni možje v podjetjih.

Delavski svet podjetja »Minc« iz Ljubljane pa niso kaj preveč pohvalili na občnem zboru. Delavski svet se je od svojih volitev sestel le enkrat. Kako je upravljal s podjetjem, nam pove en sam podatek. V enem samem mesecu so v podjetju porabili za 270.000 dinarjev električne energije. S pravilno zaposlitvijo delavcev pa bi jo lahko tretjino prihranili. Del krivde za takšno delo delavskega sveta nosi tudi tamkajšnja sindikalna organizacija. Prav nič ni pomagala delavskemu svetu, svoje člane, ki so v delavskem svetu, pa ni opozarjala na vestno upravljanje dolžnosti.

Da, tudi v sindikalnih organizacijah bo treba marsikaj spremeniti. Odpraviti bo treba komodnost nekaterih sindikalnih odbornikov in delavcem še bolj pojasnjevati, kaj hočemo doseči z novim gospodarskim sistemom. Tudi z osebnostmi bo treba marsikje prelomiti. Kaj takšnega se ne sme več zgoditi, kot se je zgodilo v sindikalni podružnici »Minc«. Tam je predsednik pustil vse delo v podružnici zaradi svojega osebnega in ozkega gledanja na tarifne postavke. Videl je le sam sebe kot obratovodja, pozabil pa je, da je njegova vloga kot predsednika sindikalne organizacije mnogo širša, da je odgovoren za pravilno pojasnjevanje tarifne politike vsemu kolektivu.

Graditelji stanovanjskih hišic z napori uspevajo

V Sloveniji je nad 600 delavcev in nameščencev — graditeljev stanovanjskih hišic. Dejstvo je, da nikdar ni bilo lahko graditi lastne hiše, toda dejstvo pa je tudi to, da še nikdar v naši zgodovini ni bilo v naših mestih in vaseh v tako kratkem času zgrajenih toliko novih delavskih in nameščenskih stanovanjskih hiš. To ve vsak, kdor potuje z vlakom ali avtom po naši domovini.

Graditelji stanovanjskih hišic pa imajo v sedanjem času ob prehodu na nov finančni sistem nepredvidene težave. To velja posebno za one graditelje, za katere ne veljajo predpisi in ugodnosti uredbe v Uradnem listu FLRJ št. 23 iz leta 1951. Ti graditelji nimajo posebnih kreditnih ugodnosti in vseh ostalih davčnih in taksnih oprostitvev. Za vse pa je dosedaj bil poseben problem odobranje kreditov. Na iniciativno raznih odborov malih graditeljev pa tudi posameznikov je Republiški svet ZSS interveniral v obeh problemih:

Prvič, da se določila člena 7 omenjene uredbe pravnoveljavno razširi tudi na one delavce in nameščence, ki grade svoje stanovanjske hišice na osnovi odločbe ministrstva za finance FLRJ z dne 21. II. 1948 št. 7335. Drugič, da se vsem čimprej omejoči nadaljnje črpanje odobrenih kreditov ter da bi banke ta kredit čim hitreje izplačevale brez posebnih zadržkov, ker je sedaj ugodna gradbena sezona.

Glede kredita imamo informacije, da ga bodo dobili vsi, ki hišice že gradijo in to v višini z odločbo odobrenega zneska, ako bi gradnja napredovala po predpisih in dogovoru. Obljubljeno je, da bodo kredite te dni že izplačevali. Prvi predlog glede razširitve ugodnosti, ki jih daje graditeljem država (brezobrestno 80%, oprostitve davka in taks), pa se bo moralo rešiti v Beogradu s posebno uredbo, ako bo naš predlog osvojen.

Posebna naloga malih graditeljev je zlasti, da vsi čimprej zemljkunžno rešijo vprašanje stavbne parcele in njenege lastništva, ker šele s tem dobi banka možnost vključiti in tako zavarovanja svoje terjatve. Tu je v glavnem

HIDROCENTRALA SELJAČNICA BO KMALU OBRATOVALA

Zadnja dela na hidrocentrali Seljačnica so že končana. Delavci tovarne »Rade Končar« so uredili električno napeljava, že nekaj dni pa so v poizkusnem pogonu turbine, izdelek kolektivne litostroj. Generatorje in transformatorje je za hidrocentrale izdelal kolektiv »Rade Končarja« iz Zagreba.

O novi organizaciji ljudske oblasti se moramo še pogovoriti

Veliko smo že govorili in pisali o reorganizaciji ljudske oblasti. Reorganizacija lokalnih organov oblasti, okrajnih in krajevnih ljudskih odborov se že izvaja. Ko bodo za to sprejeti zakoni, pa se bo začela izvajati tudi reorganizacija zveznih in republiških organov oblasti. Toda, čeprav smo o vsem tem, kakor že rečeno, veliko govorili in pisali, je najbrž še premalo. Tako so vsaj ugotovili na občnem zboru republiškega odbora sindikata uslužbencev državnih ustanov Slovenije.

Eden od delegatov je dejal, da nas prve izkušnje pri reorganizaciji lokalnih organov oblasti opozarjajo na to, da ponekod aparat v ljudskih odborih v tej zadnji reorganizaciji ne vidi kvalitnih sprememb našega gospodarskega in političnega življenja. Precej so ponekod govorili o tem, kakšen naj bi bil obseg občine, le prevečkrat pa so ob tem razpravljali pozabili pojasnjevati, zakaj moramo novo upravno področje razdelitev sploh uvesti in kaj nam bo ta v zvezi z novim gospodarskim sistemom prinesla. Skratka, nekaterim ljudem je še vse premalo pojasnjeno bistvo reorganizacije organov ljudske oblasti. O tem bi si morali biti predvsem na jasnem uslužbenci okrajnih ljudskih odborov in uslužbenci na občinah. Vendar vse to še ni zamujeno. Še imamo priliko, da storjene napake popravimo.

Umesten je bil predlog enega od delegatov, da naj bi sindikalne organizacije uslužbencev pri ljudskih odborih pripravile vrsto predavanj o novem sistemu ljudske oblasti. Tu naj bi bila predvsem pojasnjena vsebina reorganizacije, dolžnosti in pravice oblastvenega aparata. Člani sindikata bi bili

torej dolžni temeljito preštudirati predvsem pojasnjena vsebina reorganizacij, v kolikor to še niso storili.

Res dobro se bo treba pomeniti, kakšne pravice in dolžnosti bo imel oblastveni aparat. Še bodo pojavi, da si bodo nekateri ljudje lastili več pravic, kakor pa jim jih gre. Prav gotovo bodo tu ali tam nepravilni odnosi posameznikov nasproti proizvajalcem. Skratka, birokratizem bo poskušal poganjati korenine, kjer koli se bo le dalo. Proti vsemu temu se bo treba boriti. Sindikalne organizacije uslužbencev pri ljudskih odborih so prve poklicane, da vzgajajo svoje člane, da že v kalli zatrejo kakršno koli samovolje posameznikov, da skrbijo za strokovno izobrazbo ter politično in ideološko razglednost svojih članov. Seveda pa to ni dolžnost samo sindikata uslužbencev državnih ustanov. Tudi ostale sindikalne organizacije so dolžne svojemu članstvu pojasnjevati vse naše družbene spremembe, se boriti za uveljavljanje socialistične demokracije in grajati kakršno koli samovolje, ki se bo verjetno pokazala tudi pri posameznih uslužbencih okrajnih ali občinskih odborov.

Tesno sodelovanje vodstva sindikalne organizacije, podjetja ali ustanove je vsepovsod potrebno. To se je pokazalo tudi pri prevedbah državnih uslužbencev. Kjer je bilo sodelovanje že doslej dobro, tam tudi nimajo kakšnih neprijetnosti in prevedbe so dobro izvršene, kjer pa je bilo sodelovanje pomanjkljivo, bodo potrebne prav gotovo tudi temeljite revizije. Bili so takšni pojavi, da so se sindikalni odborniki pri prevedbi zavzemali za posameznika, naj bi bil uvrščen v čim višje zvanje, in so ponekod celo zatisnili oči, če so temu ali onemu nekaj let službe, ki je sicer ni imel, ob prevedbi primaknili. Nasprotno pa je bilo le malo primerov, da bi se sindikalni odborniki borili proti takšnim nepra-

vilnostim in fiš grajali. Nekateri sindikalni odborniki so mislili celo tako, da je prevedba samo stvar prevedbene komisije in da se to ne tiče izvršnih odborov podružnic, ter so o tem le malo razpravljali na sejah ali sestankih. Na okrajnem ljudskem odboru Ljubljana-okolica so imeli prevedbo celo za strogo tajinstveno stvar.

Tudi pri premeščanju uslužbencev sindikalne organizacije niso povsod dovolj sodelovale. Pri zadnji reorganizaciji na področju Maribora so na primer odpustili 32 uslužbencev, sindikalna organizacija pa je za to zvedela šele tri dni preden so dobili uslužbenci odločbo o prenehanju službenega razmerja v roke. Vendar je sindikalna organizacija zahtevala, da je treba vsem uslužbencem poiskati zaposlitev, kar se bo tudi uresničilo.

Predsedstvo novoizvoljenega republiškega odbora je na svoji prvi seji že razpravljalo o nalogah, ki jih je nakazal občni zbor. Med drugim so govorili tudi o pomanjkljivostih pri prevedbi. Na seji predsedstva so sklenili, da bodo opozorili vse sindikalne organizacije naj vestno sodelujejo pri reviziji dosedanjih prevedb uslužbencev. Prav tako pa naj sindikalne organizacije tesno sodelujejo z novo osnovanimi personalnimi komisijami in poskrbijo, da bodo v personalnih komisijah ljudje, ki so dobro seznanjeni s pravnimi predpisi. Predsedstvo misli predlagati tudi, naj bi bil sestavljen organ, ki bi odločal o odpustitvah ali premeščitvah, da bi bili uslužbenci državnih ustanov prav tako zaščiteni kot so zaščiteni delavci in uslužbenci v podjetjih pri morebitnem odpuščanju. Republiški odbor pa misli v sodelovanju z Društvom pravnikov privediti tudi vrsto predavanj v okrajnih središčih o reorganizaciji ljudskih odborov in pomenu reorganizacije. Predavanja naj bi bila v okviru ljudskih univerz.

Ni dobro, če vse delo sloni le na predsedniku, tajniku in blaginiku

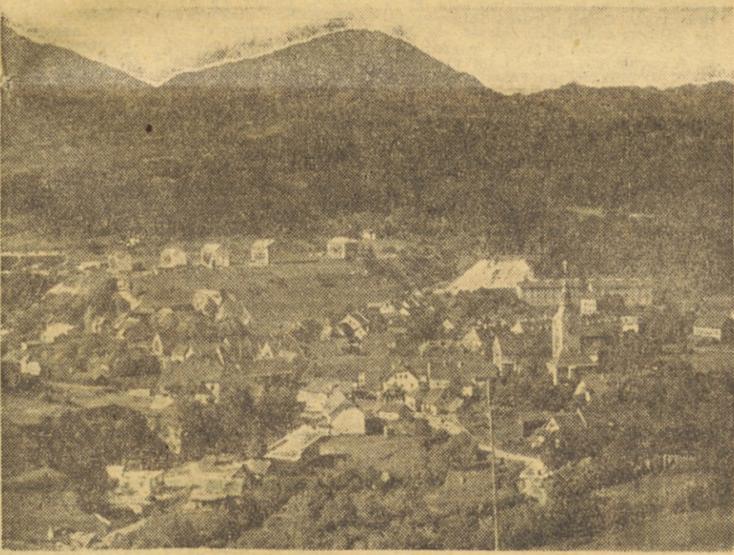
Preteklo nedeljo dopoldne je bil v dvorani industrijske šole v Rušah občini zbor Krajevnega sindikalnega sveta. Razen dobrih strani dela Krajevnega sindikalnega sveta so bile na občnem zboru iznesene tudi nekatere slabosti. Izvoljeni člani Krajevnega sindikalnega sveta so prevzeli težišča na ramena predsednika, tajnika in blaginika. Ti seveda niso mogli vsega izvršiti tako, kakor bi bilo treba. Nekatere sindikalne podružnice so tudi premalo skrbele za vključevanje delavcev s sindikalno organizacijo. Pri podjetju Gozdne manipulacije je še vedno polovico članov kolektiva izven sindikalne organizacije. Izvršni odbor Krajevnega sindikalnega sveta je lani pripravil nad 10 posvetovanj tajnikov in predsednikov podružnic. Nekatere sindikalne podružnice so pri izdelavi tarifnih pravilnikov podcenjevale pomoč, ki bi jo lahko dobile pri Krajevni sindikalnem svetu. Ob zaključku občnega zbora so člani sklenili, da bodo morali letos drugače delati. G. G.

Graditelji guštanjske jeklarne nagraleni

Graditelji novih Raven, velikih dvoran jeklarne in nove ravenske gimnazije, so pred dnevi prejeli od Sveta za industrijo in gradnje in Centralnega odbora sindikata gradbenih delavcev diplomu in nagrado. Odslej nosijo guštanjski gradisovci naslov zaslužnega kolektiva v FLRJ. Kako so dosegli takšne uspehe, da so prejeli to visoko odlikovanje?

O tem ve povedati šef guštanjskega gradbišča Jože Lipovec. Takole pravi: »Naše življenje tu na čečevski planoti, novi gimnaziji in doli v železarni je silno pestro. Vsak človek mora biti moč na svojem mestu. Izostankarjev nimamo več. Nekaj jih je kolektiv sam izločil iz svojih vrst. Storitnost dela narašča in organizacija dela smo izboljšali. Naš delavski svet in upravni odbor — stari in novi — sta dala veliko koristnih napotkov za delo. Tudi sindikalna organizacija je s svoje strani precej pripomogla, da smo dosegli zaželjene uspehe pri gradnji. V marcu smo nagradili 38 udarnikov, devetim smo pripeli na prsa bronaste značke. Med odlikovanci je tudi predsednik delavskega sveta Nikola Novak. Pri nas je še veliko tako poštvalnim delavcem, kakor so udarniki — odlikovanci.

Res, po zaslugi teh in še nešteti drugih pridnih gradbincev v Guštanju izgubljajo naselbina svoje zastarele lice in dobiva obliko moderne industrijskega, premišljeno urejenega mesteca. Gimnazija bo verjetno z vsemi svojimi razredi in paralelkami odprta že v novem šolskem letu.

To je stari del Guštanja. Na Čečevski planoti pod Uršljo goro pa že stanujejo delavci v številnih novih stanovanjih, ki so jih zgradili delavci »Gradisa«

F. Svetek:

ZAPISKI IZ DELOVANJA DELAVSKIH KULTURNIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

(Nadaljevanje)

Prvotno je nameraval Levstik posetiti tri najbolj vidne delavske voditelje: Zeleznikarja, Regalija in Sturmca. Namenil se je z njimi porazgovoriti o razmerah, ki so nastale v javnem življenju. Predlagati jim svoj načrt glede enotnega nastopa vseh zdravih ljudskih sil in glede ustanovitve časopisa, ki naj bi celotno akcijo podpiral.

Po opisu pisca knjige: »Pogine naj pesk!« (str. 1013—1018) se je zglasil Levstik najprej pri Jožetu Regaliju, mizarjem mojstru na Sv. Petra cesti. Ze po kratkem razgovoru z njim je bil spoznal, da ima Regali z delavskim društvom posev drugične namene, kakor bi se moglo videti na prvi pogled. Regali je bil v stvari užaljen agitator narodne stranke, kateri je zamerjal, da ga pozna le takrat, kadar rabi agitatorje za volitve. Ne povabi pa ga k soodločevanju v drugih zadevah, ki jih stranka obravnava. Levstiku razložil svojo zadevo takole: »Mi smo za krščanski družbeni red in hočemo obraniti obetniški in kmetijski stan nasilja kapitala in inteligence. A tudi moderna socialna demokracija se nam zdi nevarna. Družimo se z Zeleznikarjem in drugimi njenimi oznanjevalci samo zato, da laže strahujemo kadete (intelektualce) in oviramo demokrate v njihovi agitaciji med delavci.

Na očitek Levstika, da izgleda, da se ne more odločiti ali bi ostal v narodni stranki, ali se pridružil delavcem, odgovarja Regali: »Nisem precokuh in

Iz raznih krajev nam pišejo

Uspehi mariborskih delavskih knjižnic

Pogosto beremo v naših časnikih o delu in uspehih raznih skupin sindikalnih kulturno umetniških društev. V teh člankih pa je le redko beseda o dejavnosti knjižnic v društvi in sindikalnih podružnicah. Zato sem se odločil napisati nekaj besed o delu delavskih knjižnic v Mariboru.

Najpomembnejša med 12 ljudskimi knjižnicami v Mariboru je delavska knjižnica, razen te pa poslujeta še dve javni sindikalni knjižnici: v Tovarni avtomobilov in v Opekarni Košaki. Te tri knjižnice so pokazale v prvem tromesečju letošnjega leta naslednji uspeh:

V delavski knjižnici, ki ima skoro 12.000 knjig, je 6204 bralcev izposodilo 17.985 knjig. Knjižnica v tovarni avtomobilov je od svojih 1886 knjig izposodila 1152. Knjižnica v opekarni Košaki pa od 790 318 knjig.

Predovjna delavska knjižnica je izposodila v svojem največjem vzponu leta 1937. v prvem tromesečju 12.350 knjig, imela pa je okrog 12.000 knjig. To je zgovorna in poučna primerjava, ki nam dokazuje, kako si naši delovni ljudje žele dobre knjige, obenem pa je prepričljiv prosvetni barometer želje naših ljudi, da se izobražijo. Zapišemo naj še to, da je mariborska delavska knjižnica izposodila v prvih treh mesecih letošnjega leta skoraj polovico vseh prečitanih knjig v našem mestu.

Knjižnice imajo še nekatere sindikalne podružnice, toda le za svoje člane. Med najdelavnejšimi je knjižnica sindikata uslužbencev mestnih lekarn, ki ima 313 knjig. Ta knjižnica je lani izposodila 350 knjig in dokupila 50 novih knjig. V tovarni umetnih brusov imajo 146 knjig in okoli 40 bralcev. Sindikat poštarjev ima 350 knjig, ki jih pa ne izposojuje, ker jih je namenil za svoj počitniški dom na Pohorju. Sindikat uslužbencev Splošne bolnice ima 368 knjig, sindikat delavcev in uslužbencev

kommunalnih podjetij 194 in industrije lesnih proizvodov 200 knjig. Zelo zanimarjena pa je knjižnica sindikalnega kulturno umetniškega društva »Maks Durjava«, ki knjig sploh ne izposojuje.

Kakor vidimo, uspešno delujejo predvsem javne sindikalne knjižnice, ker poslujejo redno in imajo širok krog bralcev. Sindikalne knjižnice, ki izposojajo knjige samo članom svojih podružnic in poslujejo v večji meri precej neurejeno, pa imajo manjši uspeh. Milan Kerin

Člani sindikalne podružnice »Ilirija« so obiskali grobove talcev v Drago pri Begunjah

Na izletu smo bili

Sončno jutro je bilo, ko je brzel Putnikov avtobus proti Gorenjski. Partizanske in narodne pesmi smo prepevali, veselili smo se, ker smo vedeli, da bomo ta dan videli našo lepo Gorenjsko in obiskali slovenskemu ljudstvu priljubljene kraje.

V Kranju smo se ustavili blizu starega pokopališča. Obiskali smo grob našega velikega pesnika Franceta Pre-

šel do veljave. Vsak je mislil na padle tovariše in tovarišice. Zivahejše razpoloženje je bilo šele, ko smo obiskali rojstno hišo Franceta Prešerna. Ogleдали smo si še hidrocentralo Moste in po slikoviti Vintgarski soteski prišli na Bled. V večernem mraku smo se z Bleda vrnili domov. Lepota jezera s svojo okolico nas je očarala. Dobre volje smo se vrnili v Ljubljano in sklenili, da bomo še večkrat skupno odšli na izlet, od katerega ima človek res veliko, saj preživimo dan v prirodi in tovariškem razpoloženju. Miro

ZA TITOV 60. ROJSTNI DAN

Tudi v Slov. Konjicah in krajih v gornji Dravinjski dolini so prav slovesno proslavili 60. letnico rojstva našega maršala Tita. Konjičani so se v soboto zvečer zbrali v mladinskem domu k slavnostni akademiji. O delu in liku borca-komuniste tovariša Tita je govoril ravnatelj gimnazije Jože Novak. Dijaki nižje gimnazije so imeli več recitacij, pevski zbor dijakov pa je zapel nekaj pesmi. Pela sta še ženski in mešani pevski zbor.

Več sto ljudi iz Zreč in okolice je priredilo v soboto zvečer povorko z bakljado. Po govoru sekretarja občinskega komiteja KPS tovariša Korošca so okrog kresa peli narodne in partizanske pesmi.

Delavci in uslužbenci lesnoindustrijskega podjetja iz Slov. Konjic pa so v nedeljo obiskali Titovo rojstno vas Kumrovec. Bili so tudi na proslavi, ko so na Bizeljskem odprli združni dom.

DELA VCI LITOSTROJA SO PROSLAVILI TITOV ROJSTNI DAN

Sindikalna podružnica delavcev in uslužbencev Titovih zavodov Litostroj in organizacija OF terena Litostroj je priredila v petek 23. t. m. ob 20. uri zvečer svečano akademijo na čast 60. rojstnega dne maršala Tita.

Akademija je bila v veliki dvorani. Program je bil dobro pripravljen. Sodelovala je mladinska godba industrijsko kovinarske šole Litostroja. Pevski zbor delavskega kulturnega društva Litostroj je zapel več narodnih in partizanskih pesmi, razen tega pa so člani društva recitali nekaj recitacij.

šerna. Njegovo življenje je bilo težko, od vseh želja v življenju se mu je izpolnila le ena — da v zemlji domači mu truplo leži. — Petletna Tatjana, Sonjica in Janezek so položili na grob šopek rdečih nageljnov, povezanih s slovensko zastavo z napisom: — Velikemu pesniku in mislec — kolektiv Tovarne »Ilirija« Ljubljana.

Pot nas je peljala naprej v Drago pri Begunjah. Naš predsednik sindikalne podružnice tovariš Tine je nosil venec. Domačini so uganili, da hočemo obiskati grobove talcev. V Drago smo položili vence na grobove talcev v znak priznanja za vse, kar so storili za našo svobodo.

Nazaj grede razgovor nikakor ni pri-

Jeseniško Društvo inženirjev in tehnikov skrbi za strokovno izobrazbo železarjev

Razen številnih strokovnih tečajev, ki so v železarni Jesenice, skrbi za strokovno izobrazbo jeseniških železarjev tudi Društvo inženirjev in tehnikov. Društvo prireja vsako sredo zvečer v gledališki dvorani delavskega doma pri »Jelenu« redna strokovna predavanja. Razen predavanj predvajajo tudi strokovno znanstvene filme s svojim kino-projektorjem. Člani Društva inženirjev in tehnikov pa so dali tudi pobudo za ustanovitev podružnice Društva varilcev.

Pretekli petek je bil ustanovni občni zbor podružnice Društva varilcev. Na občni zbor je prišlo 70 strokovnjakov in podpredsednik društva docent dr. ing. Marinšek iz Ljubljane. V odbor

so bili med drugimi izvoljeni inž. Leo Knez, inž. Vilko Čizman, Avgust Ravhekar in drugi. Dr. ing. Marinšek je imel na občnem zboru predavanje z naslovom: »Napredek v varjenju konstrukcij v svetu in pri nas«. Predavanje je bilo spremljeno s skioptičnimi slikami.

Novoustanovljeno društvo je za železarno Jesenice, ki ima samostojni oddelček varilne žice, zelo pomembno. Številni strokovnjaki, ki sedaj delajo pri izdelovanju elektrod »Bled«, »Planica«, »Savica« itd. se bodo pri razpravljanju in predavanjih, ki jih bo društvo priredilo, seznanjali z najmodernejšimi metodami varjenja.

Polde Ulaga

Delavska knjižnica v Mariboru

Lep napredek delavskega kulturnega društva

Delavsko kulturno društvo »Tone Cufar« na Jesenicah že vsa leta po osvoboditvi marljivo deluje in doseglo je že nekaj zavidanja vrednih uspehov. Društvo ima 8 različnih sekcij, med katerimi so najboljše pevsko-glasbene sek-

cije. Že vsa leta po osvoboditvi pa smo Jeseničani pogrešali godalni ali pa salonski orkester, ki ga do sedaj nikakor ni bilo mogoče ustanoviti. Dirigentu godbe na pihala, tovarišu Radotu Kleču pa je z velikim trudom in poštvalnostjo končno uspelo organizirati tudi ta tako zelo pogrešani godalni orkester. Ob sodelovanju gojencev jeseniške glasbene šole in znanih jeseniških godbenikov, se je predstavil Jeseničanom na slavnostni akademiji v počastitev Titovega rojstnega dne z nekaj dobro pripravljenimi godbenimi točkami. Čeprav je orkester pričel z rednim študijem šele pred tremi meseci, je pokazal na tem svojem prvem nastopu prav lep uspeh. V njem so sami izbrani godbeniki, ki jih na Jesenicah ni malo. Nastopili so s takšno gotovostjo in dovršenostjo, da zaslužijo vse priznanje. Tako so dobile Jesenice nov orkester, kulturno društvo »Tone Cufar« pa novo skupino, ki ji prav gotovo na vsem Gorenjskem ni enake. Led je prebit.

V KONJICAH SO SE PRIPRAVILI NA »TEDEN MATERE IN OTROKA«

Mestni odbor Osvobodilne fronte in AFŽ v Slov. Konjicah se je ob sodelovanju z ostalimi množičnimi organizacijami že dalj pripravljali na proslavo »Tedna matere in otroka«. V Konjicah bo prireditev, razen tega pa bodo še predavanja o vzgoji otrok. Članice AFŽ bodo obiskale revnejše družine z večjim številom otrok. Proslave in prireditve bodo tudi v okoliških vaseh, podjetjih in tovarnah. V. L.

»Ne razumem vase vzklikne Levstik.« Na shodih ste drugače govorili. Jaz sem zrastle iz ljudstva in vem, kakšne tvorne moči so v njem. Obuditi in razvijati jih je treba, pokazati smer in cilj in svet bo zadihal v novem življenju.

Na to Zeleznikar: »Ali res mislite, da bo gospoda spustila ljudstvo iz rok, da ga boste Vi obujali in organizirali? Socialno-demokratske sanjarje!« — »Poslušajte!« je rekel nekoliko mirneje: »Mislil, da ste pošten človek. Vaš obraz ali kaj vem kaj, me je zmotilo, da sem povedal več, ko je bilo treba. Naj bo! Povem še tole: Oblastnike je treba ustrahovati, a ne s pisanjem in govorenjem, temveč z dejanji. Premagati in uničevati jih je treba, dokler jih ne obide toliki strah, da jim padejo vajeti same iz rok...«

V stvari se je Levstik prepričal, da Zeleznikar ni to kar govori po agitacijskih shodih, temveč da je anarhist in mu drugo služi le za kamuflažo za »direktno akcijo«, kakor so anarhisti nazivali svojo teroristično delavnost.

Na Levstika, ki miselnosti te vrste ljudi ni mogel poznati, so te ugotovitve porazno vplivale. Am od takrat ni več iskal izhoda v tej smeri. Še več, od te dobe se je vedno bolj izločeval iz družbe in se zapiral v samega sebe. Dejansko pa stališče Zeleznikarja za tisto dobo ni bilo prav nič izredno. Iz zgodovine delavskega gibanja vemo, da je bila ta struja v tistem času po vsem svetu zelo močna.

Sociološka analiza takratnih razmer nam kaže, da drugače tudi »biti ni moglo. Vzrok za nezadovoljstvo med delavci je bilo več ko preveč. Podjetja so imela sijajno konjunkturo. Dobički so se gromadili iz leta v leto. Bili so taki, da so novoustanovljena podjetja

že v nekaj letih prinesla toliko dobičkov, kolikor je znašala celotna njihova osnovna glavnica.

Delavske plače na drugi strani pa mizerne, da ni moglo biti govora o človeka dostojnem življenju delavskih družin. Delovni čas 14, 16 ur. Na eni strani se je vidno kopicilo bogastvo, na drugi pa vidno širilo siromaštvo, beda in obup. In ob tej ugotovitvi dejanskega stanja nastane sedaj vprašanje, kakšen izhod je bil mogoč za one, ki so po sili prirode, morali biti s takim stanjem do skrajnosti nezadovoljni?

Po naravi stvari bo vsak odgovoril, da bi bil edin uspešen izhod v skupnem nastopu tistih, ki so bili v tem obupnem položaju. To se pravi v organizirani akciji v podjetjih.

Toda ta je bila zopet od strani državne oblasti najstrožje prepovedana. In kako ukiniti to prepoved? Kako izvojevati pravico do koalicije, do združevanja, organiziranja in pravico do besede, da državna oblast ukine zakone, ki vse to prepovedujejo, in dobiti zakone, ki bodo vse to dovoljevali?

Ko so delavci o vsem tem razmišljevali in poskušali na vse mogoče načine najti iz teh razmer izhod, so morali prijeti prej ali slej do prepričanja, da zakonitega izhoda sploh nimajo. Morali so uvideti, da je železni mezdni zakon tako ustoličen, da zakonitega izhoda ni.

In ko so enkrat to ugotovili, so najbistrejši med njimi šele prav precenili, kakšno nagrado je dobil proletarijat za pomoč meščanstvu, da je premagalo svojega nasprotnika, fevdalce. Brez po-

moči proletariata bi meščanska revolucija že na svojem izvoru v Franciji še dolgo ne zmagala. Toda komaj so se meščani dobro ustoličili, že so iskali koalicijo s preostanki plemištvu proti delavstvu. Državo, ki se je v modernem smislu besede šele prav konstituirala, so v dobrih dveh desetletjih tako omrtvili in oslabil, da je prav ta nemoč izzbavila Pruse na pohod v Pariz.

Meščani so bili pripravljeni za ceno svojih privilegijev žrtvovati tudi ponos Francije — Pariz. Proletariat se je uprl. Prezvel je obrambo Pariza in presenečal svet s čudom svojega junaštva in poštvalnosti. In ko po dolgoletni blokadi podležo lakoti, ga združeno meščanstvo in plemiči ob odobravanju pruske soldateste pobije kog garjevoja psa!

Tudi v Avstriji ni bilo dosti drugače. Revolucijo na Dunaju reši prav proletarijat, ko v odločilnem trenutku — ko se nagiba zmaga že na stran okoli cesarja združenega fevdalstva — naskoči dvor in državno orožarno, ter odloči zmago v korist meščanstva.

In plačilo za to herojstvo: Koalicija meščanstva s preostanki fevdalcev — proti delavstvu. Režimi »Bacha« in sličnih!

Po taki predzgodovini, razpoloženju delavstva ni moglo biti drugačno, kakor je bilo. To razpoloženje so prenašali potujoči obrtni pomočniki iz kraja v kraj. Zanesli so ga tudi v Ljubljano, Trst, Maribor, Celje in sploh vse kraje, kjer je bilo količjak obrti, industrije ali vsaj prometnih naprav.

Neigimo najlepšo značilnost naše demokracije SKRIB ZA ČLOVEKA

(Nadaljevanje s 1. strani)

MISLITI BI BILO TREBA NA USTANOVITEV VRTECV ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Ko govorimo o problemih zaposlenih žena, se moramo predvsem ozirati na zaščito ženo-mater. Statistični podatki kažejo, da ponekod žene ne izkoristijo vse porodniški dopust, ki jim po uredbi pripada. Največ ga izkoristijo žene pri nas v Sloveniji. Dolžnost sindikalnih podružnic je, da opozarjajo žene na njihove pravice. Predvsem pa naj skrbijo, da bodo žene v času nosečnosti ali po porodu premeščene na lažje delo. Po zakonskih predpisih o zaščiti materinstva nosi teži datave socialno zavarovanje. Izjema sta le nadomestilo za 2 delovni uri, ko mati doji, in razlika v plači, kadar je delavka premeščena na lažje delo, kar gre dotedaj na breme podjetja. Tovarišica Kardojeva je dejala, da je potrebno, da tudi te izdatke prevzame na sebe socialno zavarovanje oziroma družbena skupnost. Zato se že pripravljajo posebna uredba. Misli pa bo tudi treba, ko bodo seveda za to dane možnosti, da bo imela žena-mati neglede na starost otroka skrajšani delovni čas.

Dokler so starši prispevali te materialne zneske za vzdrževanje otrok v otroških jaslih in vrtcih se tudi niso dovolj brigali za poslovanje teh ustanov. S prehodom ustanov na samostojno financiranje, so ponekod začeli te ustanove zapirati, čeprav je država sprejela na seboj skrb za investicije in plačevanje vzgojnega in zdravniškega osebeja. Starši so odsej še bolj zainteresirani za smotno poslovanje otroških ustanov in že tudi dajejo pobude za ustvarjanje združenih otroških ustanov. Predvsem se je povečalo število otroških vrtcev, kakršni so bili že pred vojno v Sloveniji in ki so imeli pravzaprav šolski značaj, saj so se v njih otroci vzgajali za prva šolska leta. Razširiti bi bilo treba vrtnice in to predvsem za otroke od 4. do 7. let starosti.

OTROŠKI DODATEK JE NAMENJEN ZA VZDRŽEVANJE OTROK, NE PA ZA OSEBNE POTREBE STARŠEV

Naša skupnost je prevzela precejšnje breme na svoja ramena s tem, ko dodeljuje otroški dodatek tistim, ki so zanj upravičeni. Otroški dodatek je namenjen predvsem, da so otroci preskrbljeni z najosnovnejšimi potrebščinami, in da jih starši lahko šolajo. Slaba stran uredbe o upravičenosti do otroškega dodatka je njena dokajšnja togost. Zaradi ostrega cenazna in ko ima pravico do otroškega dodatka le tisti, ki nima večjih dohodkov, kakor 3000 dinarjev letno na člana družine in kjer ta vprašanja lokalni organi le počasi rešujejo, se dogajajo tudi razne nepravilnosti. Ljudje prikrivajo zemljo, dohodke od zemlje ali obrti, prepisujejo zemljo na druge osebe itd. Zato bi bilo treba misliti na spremembo uredbe o otroških dodatkih oziroma na spremembo cenazna.

So starši, ki mislijo, da je otroški dodatek del njihovega zaslužka in zato ga dostikrat tudi uporabljajo za svoje osebne potrebe, pijačevanje in podobno. Dolžnost sindikalnih organizacij, organizacij AFŽ in Društva prijateljev mladine bi bila, da poskrbijo za to, da bi bil otroški dodatek izplačan res tistemu, ki za otroke tudi skrbi, pa naj bo to mati, oče ali varuh. To pravico bi bilo treba organizacijam omogočiti. Sodišča bi morala ostro kaznovati očete, ki ne skrbijo za svoje nezakonske otroke. Dolžnost družbenih organizacij je, da opozarjajo sodišča na malomaren odnos očetov do svojih otrok oziroma na izpolnjevanje dolžnosti do otrok.

POSKRBI MO, DA BO ŽENA Z GOSPODINJSTVOM ČIM BOLJ RAZBREMENJENA

Eden od osnovnih vzrokov, ki vpliva na nizko produktivnost žen na njihovih delovnih mestih, je preobremenjenost v gospodinjstvu. Poročene žene, predvsem pa ženo-matere morajo po končanem de-

lu v podjetju ali ustanovi opraviti še vse domače posle. To se veveda velika obremenitev za zaposlene žene, kar tudi slabo vpliva na njeno zdravstveno stanje in delovno sposobnost. Zato je dolžnost nas, da ženo-mater čim bolj razbremenimo njenih poslov v gospodinjstvu. Povečati bi bilo treba število pralnic, kralnic, in podobnih delavnic. Treba bi bilo, da je teh delavnic čim več, ne samo za to, da so ženam takoj na uslugo, marveč tudi za to, da z njihovo medsebojno konkurenco narašča kvaliteta uslug in da cena uslug čim bolj pada, tako, da se jih bodo lahko poslužile vse naše žene. Prav tako bi bilo potrebno skrbeti za to, da bi trgovska mreža dostavljala življenjske potrebščine ženam naravnost na dom, kot že to delajo nekatera podjetja v Ljubljani in Zagrebu. Položaj žene bi lahko izboljšala tudi prehrabna industrija s kvalitetnimi raznovrstnimi in ceneniimi proizvodi. Prav tako pa tudi predelovalna industrija s tem, da bi izdelovala v čim večjem številu stroje, ki bi olajšali njen njeno gospodinjstvo dela in zmanjšali njen fizični napor. S tem bomo tudi dvignili delovno sposobnost žene.

ZA KAJ NAJ PREDVSEM SKRBIJO SINDIKALNE ORGANIZACIJE?

Ko je tovarišica Kardojeva v svojem poročilu obrazložila položaj žene v našem gospodarstvu, se je dotaknila tudi vsakodnevne dela sindikalnih organizacij z ženami. Dejala je, da je prvenstvena dolžnost sindikalnih organizacij v tem, da skrbijo za isti ekonomski politični in kulturni dvig žene-delavke, na kakršnem so že delavci. Pri nas žene ne sme v nobenem pogledu zaostajati in ne sme biti v podrejenem položaju. V kolikor pa je, nosijo krivdo za to sindikalne in druge družbene organizacije, ki posvečajo ženam in njeni izobrazbi premalo pozornosti. Številne sindikalne organizacije obravnavajo in rešujejo probleme žena-delavk preveč deklarativno. Posledica tega je, da žene ne vidijo v sindikalni podružnici svojega zaščitnika in pomočnika, in se v težavah na sindikalno organizacijo le malokdaj obračajo. Od 7440 žena, ki so osebno izpolnile anketne liste, ali se razgovarjale s člani, ki so izvajali anketo, se je na sindikalno podružnico obrnilo le 764 žen zaradi svojih osebnih problemov. Mestne sindikalne organizacije in tudi Centralni svet pa dobiva številna vprašanja, prošnje in pritožbe. Premalo smo še tudi poskrbeli, da bi bile žene primerno zastopane in izvršnih odborih podružnic, v delavskih svetih ali upravnih odborih, kulturno-prosvetnih, fizikalnih in drugih društvih.

Sindikalne in tudi mladinske organizacije še vse premalo skrbijo za osebno življenje svojih članov. Zato je v zadnjem času precejšnje število nezakonskih mater. To vprašanje je zelo resno in nanj bi morale z vso resnostjo gledati sindikalne in tudi ostale družbene organizacije. Predvsem bi morale nuditi več pomoči mladim in neizkušenim ženam in še več delati na njihovem političnem, kulturnem in moralnem vzgojnem področju. Kjerkoli so izvajali anketo, so žene zelo prile prile na sestanke, kjer se je vedelare nekdo porazgovoril z njimi o vseh njihovih vprašanjih. Zelele so še več takšnih razgovorov. Želijo tudi, da bi bilo v bodoče prirejenih več tečajev za kuhanje, šivanje, vezenje, tečajje za splošno izobrazbo, zdravstvenih tečajev itd. To vse kaže, da žene želijo čimvečjo kulturno-prosvetno in ekonomsko izobrazbo. Dolžnost nas vseh je, da za to skrbimo.

Če bodo sindikalne organizacije razpravljale o vseh teh vprašanjih in skrbele za gospodarski, kulturni, prosvetni in politični razvoj ter za zdravje žene, potem bodo res oživitvarjale eno od najlepših značilnosti naše socialistične demokracije, to je skrb za delovnega človeka.

Ali si že poravnal naročnino?

Ob robu dogodkov v preteklem tednu

OB 60. OBLETNICI ROJSTVA MARSALA TITA — GOLJUFIJA, NE PA VOLITVE POSLANICA INDIJSKIH SOCIALISTOV JUGOSLOVANSKIM NARODOM — V ZDA BO ODPOTOVALA DELEGACIJA JUGOSLOVANSKIH NOVINARJEV — NOVO SOVRAZNO DEJANJE ITALIJSKE VLADNE — MARŠAL TITO POKROVITELJ NAD LETALSKO ZVEZO — PISMO ČILSKEGA SENATORJA — SPORAZUM MED ZAHODNO NEMSKO VLADO IN ZAHODNIMI VELESILAMI — »ČISENZJE« NA ČESKOSLOVASKEM — TRGOVINA MED KAPITALIZMOM IN FASIZMOM — ODPRTO PISMO BENEŠKIH SLOVENCEV — ZAHTEVE NEMSKIH DELAVCEV

Delovni ljudje Jugoslavije so slovensko proslavili 60. rojstni dan svojega ljubljanskega marsala Tita. Delovni kolektivi, združenja, mesta, pokrajine, republike, organizacije itd. so poslali s stotimi tisoči maršalu Titu pozdravna pisma in čestitke. Zastopniki delovnih kolektivov in organizacij so obiskali tovariša Tita in mu izročili darila. Na njegov rojstni dan pa so po vseh krajih naše domovine goreli kresovi; bile so proslave, mitingi, festivali, akademije, tekmovanja in podobne prireditve.

Res — Tito — to smo mi vsi. In ko smo proslavljali obletnico njegovega rojstva, smo proslavljali rojstvo nas vseh, vsega našega delovnega ljudstva, še posebej pa našega delavskega razreda, iz katerega je izšel in kateremu še danes z vsem srcem pripada naš dragi tovariš Tito.

V nedeljo so bile v Trstu občinske volitve. Napisal sem — volitve — tako se namreč imenovali do največje goljufije v zgodovini Trsta v zapadnem svetu. Italijanska vlada je na vsak način hotela dokazati »italijanstvo« Trsta. Zato je v Trstu izvedla na »zavodnih Italijanov« fašistično in demokristijansko Italijo, da bi bila zmaga njihovih strank tembolj popolna. Slovencem pa so delali ovire, kjer so le mogli. Za vsako najmanjšo napako na volilnem lističu so glas razveljavili. Volilne komisije so bile sestavljene izključno iz Italijanov in celoten postopek je bil vse prej kot pa demokristijansko.

Čeprav sedaj, ko to pišemo, še nimamo volilnih podatkov, vendar lahko povemo, da je de Gaspertjeva služkinja naredila vse, da bi »dokazala italijanstvo Trsta«.

Toda goljufija je goljufija, pa če jo še tako oblačijo v demokristijanske fraze. Slovenci delavci protestiramo proti temu najnovejšemu zločinu nad tržaškimi Slovenci s prepričanostjo, da svobodoljubni svet tej goljufiji ne bo nasedel.

Delegacija indijskih socialistov, ki je na obisku v Jugoslaviji, je izdala poslanico socialistične stranke Indije jugoslovanskim narodom, v kateri pravi:

»Indijska socialistična stranka pošilja pozdrave jugoslovanskemu ljudstvu in njegovi Komunistični partiji. Jugoslavija je prezirljivo zavrnila, da bi prišlo do negotovnega miru za ceno svobode in miru, da bi zagotovila zanesljiv mir budno pripravljena, da bo to po potrebi plačala tudi z živami. Jugoslavija je eno izmed najprijetnejših oken, ki gledajo na Azijo, in njene možnosti je treba decela izkoristiti.« Zaključujejo indijski socialisti svojo poslanico.

Ameriška uprava za vzajemno varnost je povabila 14 jugoslovanskih novinarjev na petdnevni obisk v ZDA. Naši novinarji so povabilo sprejeli in delegacija bo odpotovala že koncem meseca junija. To bo prvi povojni obisk jugoslovanskih novinarjev v Zdrženih ameriških državah.

Italijanska vlada se ni zadovoljila samo z žaljivo in neumestno noto, ki je naša vlada zaradi njeznega žaljivega tona ni hotela proučiti, temveč vse bolj spletkari. Zvedelo se je, da je pred dnevi zahtevala od vlade FLRJ, naj opokli Jugoslovanskega voljskega ataseja v Rimu polkovnika Kodriča.

To zahtevo pa ne moremo več smatrati kot neko predvoljno spletko de Gaspertjeve vlade. Vsa protijugoslovanska gonja v Italiji, ki se je še bolj razmahnila po londonski konferenci, dokazuje, da so korenine protijugoslovanske politike zelo globoke. Izgleda, da so Italijanski uradni krogi postali dobri učenci komunističnih voditeljev, saj je njihov odnos do Jugoslavije za las enak sovražni gonji voditeljev komunističnih držav.

Maršal Tito je ob prazniku Jugoslovanskega vojnega letalstva sprejel pokrovitelstvo nad Letalsko zvezo Jugoslavije. Ob tej priliki so ga obiskali zastopniki Letalske zveze in mu izročili značko, člansko izkaznico in zastavico. Maršal se je z delegacijo dalj časa razgovarjal o vseh vprašanjih delovanja Letalske zveze.

Čilski senator Tomich je poslal ob svojem odhodu iz naše države namestniku zunanjega ministra Velju Vlahoviču pismo, v katerem pravi med drugim:

»Videl sem državo ustvarjalne volje, ki z uspehom rešuje stari problem družbe živite vseh narodov in problem svojega ekonomskega in industrijskega napredka, hrabro ljudstvo, ki uresničuje v nekaj letih tisto, za kar so drugi potrebovali desetletja; videl sem ljudstvo in vlado, ki sta v resnici miroljubna, vendar pripravljena na vse žrtve za obvarovanje nacionalne neodvisnosti.«

»Še marsikaj se utegne zgoditi — pravi ob koncu senator Tomich — »stakno ljudstvo pa ne bo nikdar umrlo.«

Pogajanja med Adenauerjevo vlado in zahodnimi velesilami, ki so trajala nad leto dni, so zaključena. Čeprav se je Amerikancem zelo mudilo utrditi svoj obrambni plan, napram Sovjetski zvezi in njenim satelitom, vendar nam dolga doba trajanja razgovorov izgovorno preda, da ni šlo vse kot po maslu. No — in vendar so se domenili. Nekaj so popustili eni, nekaj drugi in danes je Zapadna Nemčija »enakopraven član zahodnoevropske obrambne skupnosti.«

Ali pa ni ta pogodba še bolj oddaljena združenje celotne Nemčije, ali ne bo ta pogodba zmanjšala že tako nizke življenjski standard nemških delavcev? Socialdemokrati pravijo, da je pogodba škodljiva nemškemu narodu in morda imajo prav. Sporočilo pa, da bodo bojkotalni splošno pogodbo in ne bodo sodelovali pri njenem podpisu.

Sodišče v Kutnahori na Českoslovaškem je obsodilo skupino Čehov zaradi »sobotaj in diverzij« na 15 let je. Radio Praga pravi, da so vsi obsojenci delali »za nego tujo silo in pripravljali orožje vstaje proti vladi.«

Že pet tednov trajajo pogajanja med špansko vlado in ameriški predstavnik o vojni pomoči, ki bi naj jo v bližnji bodočnosti dobila Španija. Čeprav niti ena niti druga stranka niso objavile nikakih poveril, vendar se je zvedelo, da se pogovarjajo o posiljanju ameriškega orožja v Španijo, o ameriških letalskih bazah na španskem ozemlju in o pravih ameriškega ladjevja v španskem morju.

Da, res — umazana stvar je trgovina. Toliko opevana demokracija, svobodni svet in kaj vraga vem, kako imenujejo še kapitalistične države, s katerimi pošiljajo Francu orožje, s katerimi pobijajo španske delavske voditelje. Amerikanci vedo, da se ves napredni svet zgraža nad to njihovo trgovino. Zato pravijo, da so kot pogoj zahtevali od Franca velike politične spremembe v državi.

Toda — poizkušaj naučiti hijeno je-sti cislo repo. Nak — ne boš je naučil — nikoli!

Beneški Slovenci so poslali odprto pismo predsedniku italijanske vlade de Gaspertju, v katerem pravijo, da ne verjamejo obljubam italijanske vlade o narodnostni enakopravnosti Slovencev Trstu, dokler ne bo Italijanska vlada omogočila enakopravnost beneških in gorških Slovencev. V pismu nadalje opisujejo težak položaj, v katerem žive, in narodnostno zatiranje, ki ga izvajajo Italijanski vladni organi na vsakem koraku.

»Dajte nam upravno avtonomijo,« pravijo ob zaključku pisma beneški Slovenci, »ki nam je že zdavnaj obljubljena in ki jo imajo prebivalci Sicilije in Sardinije.«

Boj med nemškimi delavci in združenjem delodajalcev vsak dan zavzema vedno širino. Delodajalci se trudijo z vsemi silami, da bi skupščina sprejela zakon o tovarniških svetih, ki pa bi vzel delavcem še to, za tako majhne pravice sodelovanja pri upravljanju podjetij.

Čeprav delodajalci proze, da bodo tožili sindikate, so leti priredili še več velikih protestnih stavk in demonstracij. Prav sedaj pripravljajo veliko zborovanje v Dortmundu, kjer bi se zbrali delavci Zapadne Nemčije. Samo v Frankfurtu so pretekli teden demonstrirali 100.000 delavcev.

Prvi maj na Japonskem. Na trgu pred cesarsko palačo se je v demonstracijah zbralo nad 10.000 delavcev, študentov in korejskih priseljencev, ki so se spopadli z 2000 policaji. Delavci in študentje so bili oboroženi s kamenjem in z bambusovimi palicami, nabitimi z žebli. Policiji je uspelo demonstrante razgnati šele s solžnim plinom. Na ulici je obležalo več mrtvih in 1545 ranjenih. To je bil najbolj krvav spopad na demonstracijah, ki jih je bilo na ta dan 33 po vsej Japonski in v katerih je sodelovalo okrog 1 milijon Japoncev.

Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Predstavniki Jože Jurač, Odgovorni urednik Roman Albreht. Tisk tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Miklošičeva cesta 23 v Ljubljani — Dom sindikatov, telefon 45 38 in 50 31. Poštini predal 284. Račun pri podružnici Narodne banke v Ljubljani št. 604 90321 s. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 25 din, četrletna 75 din, polletna 150 din in celoletna 300 din.

HITLERJEV DUH

Pravijo, da je v začetku majnika tistega leta, ko se je končala največja svetovna morija, kar jih pomni človeštvo, sramotno končal v svoji berlinski podzemeljski trdnjavi genialni krvolok človeštva Adolf Hitler. Njegovo truplo so polili z bencinom in ga zažgali, pepel pa je raznesel veter na vse štiri strani sveta. Nekateri pa zopet pravijo, da Hitler ni umrl, da še živi nekje v Španiji ali na Portugalskem, morda tudi v Argentini... Ne vem komu bi verjel. Ali onim, ki trde, da je še živ, ali onim, ki so prepričani, da ga je že zdavnaj odnesel hudil v svoje kraljestvo. Vem le to, da z zmago nad nacistično Nemčijo in njeni pomagali nismo strelili fašizma, nismo umili teh najbrutalnejših idej buržoazije — Hitlerjevega duha.

In ta duh danes hodi po svetu. Nekaj časa se pomudi tukaj, nekaj tam. Zelo rad obišče Nemčijo, kjer ga njegovi generali z odprtimi rokami sprejemajo, in rad se pomudi pri svojem »bratu« Francu, da se skupaj poveselita v madridskih letuščinah nad tamkaj zaprtimi delavskimi voditelji. Tudi na Mussolinijev grob zelo rad poroma in pravijo, da se mu je zadnjič prišel poklonit sam de Gaspert. Seveda je zato dobil prej blagoslov od božjega namestnika — papeža Pija. Včasih pa ga pot zanese k Peru in v Argentino in tudi tamkaj je prav lepo sprejet. Najraje pa se zadržuje v Južnoafriški uniji pri svojem »vernem učencu« dr. Malanu, ki si ga je izbral za svojega naslednika na zemlji. In prav je imel. Boljšega ni mogel izbrati. Dr. Malan je ponosen na to. Ne bi rad omakeževal spomina svojega učitelja in zato je vseskozi dober učenec.

Čudno se vam zdi, kaj ne, da Hitler bolj obraja Malana in Južno Afriko, kot pa Franca in Španijo. Le kaj ga je tako pritegnilo, je kaj se mu tako dopade, da skoro ves svoj prosti čas posveti tej državi. Pogledimo. Morda nam bo uspelo razvozlati to uganko.

HERRENVOLK

Dežela, o kateri govorimo, je prav na jugu Afrike — polna zlata, dragih kamnov in industrijskih surovin. Pohlep po zlatu, po zemlji in dragih kovinah, je prignal v to kraje že koncem XVI. stoletja tisoče in tisoče belih naseljencev, ki so s puško v eni in svetim pismom v drugi roki »prinesli civilizacijo« tamkajšnjim prebivalcem. Ti — francoski, nemški in nizozemski naseljenci so naselili zemljo, ki je bila do tedaj »brez gospodarja«. Toda gospodar se je kmalu nasel. Angležem se je zahotelo

zlata, dragih kamnov in sužnjev. V krvavi »burski vojni« je bila uničena neodvisnost Burov (prvotnih belih naseljencev) in deželo si je priključila Anglija k svojemu imperiju.

Začeli so se naseljevati Angležem in danes, 50 let po tej vojni, je iz kmetov in trgovcev, kapitalistov in bankirjev, tatov in ubijalcev, trgovcev s sužnji in mornarjev, menihov, misijonarjev in prostih tih vseh narodnosti, zrastle novo belo pleme, katerega vsak član je gospod in gospodar, velja več kot pa tisoči črncev. Herrenvolk. Toda tudi »izbrano ljudstvo« se deli na kaste. Buri, ki jih je okrog en milijon in pol, se imajo za čisto-krvne Afrikance in so po večini veliki posestniki, se borijo proti industrijskemu in finančnemu kapitalu, ki pa je v rokah Angležev. Angličkim kapitalistom pa ne gre v račun, da bi jim kdo ukazoval. Zato ne marajo gospostva Burov.

Toda »rna nevarnost« je večja kot pa so njihova medsebojna nesoglasja. Bojazen pred desetimi milijoni nebelcev — Bantu črncev, Indijcev in mešanecv jim ne da spati. Zato velja zatiniti eno oko, podati si roke, in pozabiti na medsebojne spore. Še so jim pred očmi »kafirske vojne«, ki so jih njihovi očete vodili proti črnim letijam Matabela in Zuru in v delavskih predmestjih, ki jih naseljujejo črnci, vidijo sence Čaka-Zulua, ki je pobil 7000 žena v čast svoje matere in Dingana Kobca, katerega vojaki so 1838. leta pobili 600 Burov.

Zato velja pozabiti na medsebojne spore. Nekaterim Angležem je še celo prav, da se na vidi burska Nacionalistična stranka; da vsaj njim ne bo treba izpostavljati kritiki »stakovnih demokratov v svetu«, ki se »praskajo tam, kjer jih ne srbijo, kakor pravijo. Nekdo mora stati na braniku pred »črno nevarnostjo«, nekdo mora ugnati črnce v kozji rog. In če jih ne bi Buri, bi jih morali oni. Pa je bolj prav, da jih Buri.

V BOŽJO SLAVO

Tudi cerkev, kakor vespoved drugod po svetu, prav dobro opravlja svoje poslanstvo. Bodi njim ne bo treba izpostavljati kritiki, spoštuj oblast, zakaj oblast je od boga, daj bogu kar je božjega in cesarju, kar je cesarjevo — tako udi črnce holandska reformistična cerkev. Sinod te cerkve je aprila meseca lanskega leta izjavil: »Bog niti zdaleč ne zahteva enakopravnosti. Načelo svetega pisma je pokorščina žene do moža.

delavca do delodajalca... Bistvo krščanske nauke je priznanje tistega mesta, ki ti ga je bog dodelil.

In tega nauka je zrasel doktor Malan — »hitlerjeva« v »burski vojni« kot vodja Nacionalistične stranke, ki je v 1948. letu na volitvah zmagal in postal predsednik vlade. Kmalu na to pa je v nekem svojem govoru dejal:

»Črncem niso potrebne hiše —

ONI LAHKO SPIJO POD DREVEM

zaradi tega lahko delajo črnci za mnogo manjšo plačo kot belci. Dosedaj se temu svojemu geslu ni odrekli in izgleda, da se ga bo tudi v bodoče držal.

Res, črnci v tej deželi nimajo druge pravice, kot da lahko prodajajo svojo delovno silo. In ta prodaja ni samo pogoj politične ekonomije, to je resnična prodaja za določeno dobo let, ki se zelo malo razlikuje od nekdanjih kupcij na trgu s sužnji.

Zelo pri sreju je Malanu ideja o posebnih naseljih za črnce in belce. Tako bi ohranil »čisto raso« in se znebil grozečega črnega obroča okrog mest. Na stotisoče črncev, med katerimi je še skoraj polovica na pol divjih, so naglani v posebne »rezervate« kjer cvete lakota, beda, brezposelnost in nalezljive bolezni. Tu so pripravljani za pest hrane prodati se tudi za več let prvemu »nakupovalcu« delovne sile.

65% otrok črncev umre pred drugim letom. Le 20% jih dožeka 12. ali 13. leto, ko zapuste dom in odidejo s truhelom za kruhom. Otroci so plačani petkrat manj kot navadni delavci, črnce dva do trikrat manj. In če delavec — črnce je plačan tako nizko, da ob tej plači ne more ne živeti, ne umreti.

V rudnikih in v zvezni »Mozok« deluje milijona črncev in 30.000 belcev. Skupna plača teh belcev pa presega za 10-krat skupno plačo vseh zaposlenih črncev. Delovne zaščite skoraj ni — delovni čas pa je daljši od 10 ur.

Črnci nimajo prav nobenih političnih pravic. Vsako leto jih zaprejo več stotisoč, ker ne nosijo s seboj posebnih izkaznic za domačine; ne smejo se voziti z avtobusom, ne smejo hoditi po cestah, kjer hodijo belci, njim so javni prostori zaprti in žive v večni nevarnosti, da jih nekje na potu ne sreča oborožena grupa nacistov.

Volilno pravico ima le 50.000 mešanecv, ki so potomci burskih naseljencev in črncev in žive na jugozahodni provinci Kap. Toda volijo lahko le bele poslance. Ti so v skupščini izvolili 3 poslance, od katerih sta bila dva — Sam Kan in Fred Karneson pred nekaj tedni iz skupščine izključena, ker sta še tedaj, ko je bila Komunistična partija dovoljena, sodelovala s to stranko.

Pred kratkim je Malanova vlada izdala zakon, s katerim naj bi se ukinita volilna

pravica še tem 50.000 napol črncem ter se tako dosega popolna rasna čistost parlamenta. Vrhovno sodišče, v katerem je zmagalo vsaj malo demokristijanske čute, je ta zakon ovrnilo.

Toda Malan se je odločil kot prvi diktator — hitlerjanc — spreminiti prejšnje. Namesto vrhovnega sodišča, naj bi osnovali parlamentarno sodišče, v katerem bi imela večino Nacionalistična stranka.

ALI RES NI POMOČI?

Ker ne vidijo nikakih možnosti za izboljšanje svojega življenja, se je tisoče in tisoče črncev vdaljo plačati v zločinu. Belci žive v stalnem strahu pred Skolev Boys — zločinski skupino črncev, ki ima svoje sedeže po predmestjih in ki je poznana po tem, da

Na sliki vidimo črne delavce, ki z listkom in posodo v rokah čakajo na borno kosilo.

ubija svoje žrtve z verigo od koleasa. V zlatih rudnikih Randa so povprečno 3 uboju na 2 dni. Po taboriščih, kjer žive delavci nasilno ločeni od svojih družin, cvete prostitucija in nalezljive bolezni.

Toda Malanova vlada pozna le eno edino rešitev; — več ječ — več policije.

OKOVI SE PA LE DAJO ZLOMITI

Toda vsi črnci niso obupali nad svojo usodo. Ne! Večina je čvrsto odločena boriti se za svoje pravice. Te združuje afriški Nacionalni kongres, ki se skupno z indijskim Nacionalnim kongresom — organizacijo indijskih narodov — imenuje »Narodna« — bori proti Malanovi rasni politiki. Pri tem imajo te organizacije pripravile organiziran bojkot rasnih zakonov po vsej državi. Črnci so namerno kršili vse rasistične zakone, čeprav so bili zato preganjani, zatirani in pretepani.

Pa tudi med belci, posebno med belimi delavci, organiziranimi v sindikatih, se dobi čedalje več ljudi, ki jim Malanova politika ni po volji. Želo je gorak Danielu Malanu, vodja »Komande baka« — organizacije starih borilcev — in njegovih »bratov« — vodja v obličinje iz drugih svetovne vojne. Tudi Enotni stranki — proungliški organizaciji je čedalje manj všeč burski šovinizem. V vseh teh strankah je precej pravih resničnih demokratov, toda ne smemo pozabiti, da angličkim kapitalistom gre predvsem za dve stvari: Malanova vlada, ki jim je zleđila čez glavo, ni več zaletena. Nekam sumljiva je bodočnost njihovih dobrot, zato je treba to sumljivost odpraviti. Kol drugo pa bi bilo potrebno poudariti, da kapitalisti ne bele, naj bi črnci dobili nekaj pravic, ki jih ti zahtevajo iz nekih demokratskih idealov. Ne. Oni potrebujejo dobre pravice. Dobri delavci pa morajo imeti vsaj malo izobrazbe. Zato vedno podarjajo, da je treba črncem nuditi tehnično izobrazbo. Toda samo tehnično. Če bi črnci znali kaj več kot to, se lahko zgodilo, da bi morali belci kaj hitro odplavati nazaj v svojo staro domovino. Malanovi pristaši pa se boje, da bo črncem že tehnična izobrazba omogočila, da se uprejo svojemu zatiranju. In upravičeno je ta njihova bojazen.

Toda črni sužnjevi in rudnikov, plantaž in predmestij, posebno črna svoja glava. In ko Malanovi fanatiki nabukajani od verskih pridigarjev v slavo božjo obmetavajo z jaci in kamenjem zborovanja opozicije, ko korakajo po cestah enote Malanove nacionalistične vojske, organizirane po vzgledu SS-ent, hodijo črnci ponosno v javne lokale, po cestah in v parke, kamor po rasističnih zakonih ne bi smela stopiti noga črnega človeka. Policija jih nima, pretepa, zapira in strelja, toda oni ne klonijo.

Menim, da je ves delavski razred sveta odgovoren, da je tej borbi črni delavci tudi zmagajo. Prav velike odgovornost pa ima delavski razred Anglije, saj je Južnoafriška Unija ena izmed držav Britanske skupnosti narodov.

Takol Poizkušali smo rešiti uganko. Res se Hitlerjev duh ni zmotil, ko se je naselil v Južni Afriki. Toda, ali so Malan in njegovi pomagači že pozabili, kako sramotno je končal Hitler? Mar ne vedo, da bo ista kazen doletela vsakogar, ki bi ga posmatal?

Janže